

Шта смо постигли – шта нас чека

Новогодишњи празници јесу и прилика да се сумирају постигнути резултати, да се подсети на дугорочне циљеве, и да се у складу са тиме (са постигнутим резултатима са једне, односно са визијом жељеног стања, са друге стране) одреде непосредни циљеви, на чије остваривање би у управо започетој години требало усмерити напоре.

Пођимо редом, почевши од резултата постигнутих у 2008. години. Да се изразимо спортским речником, можемо рећи да смо у години из које смо управо изашли “убележили” два прилично добра резултата:

1. **Одбранили смо принцип равноправности у финансирању високог и вишег образовања (ВВО) у односу на основно и средње образовање (ОСО),** и то како на територији Србије без покрајина, тако и у Војводини. **Нисмо дозволили да се после дискриминације по “гранском принципу”, започне са дискриминацијом по “територијалном принципу”.**

Да подсетимо, један од основних циљева СВОС-а био је и изједначавање основице плате у ВВО са основицом у ОСО, као и изједначавање коефицијената истих категорија ненаставног особља (да нпр. библиотекар у ВВО нема нижи коефицијент од библиотекара у ОСО). Годинама је, наиме, основица у ВВО била нижа од основице у ОСО, а такође су и коефицијенти ненаставног особља у ВВО били нижи од коефицијената истих радних места у ОСО. На тај начин су запослени у читавој „грани“ ВВО били дискриминисани у односу на запослене у „грани“ ОСО, у потпуној супротности са чланом 104 Закона о раду, који гарантује једнаку зараду за исти рад, односно рад исте вредности. СВОС се, што посредно, што непосредно, изборио за изједначење поменутих основица и коефицијената. До изједначења (дакле до укидања дискриминације по „гранском принципу“) дошло је 2007. године. Међутим, већ у пролеће 2008. године, појавила се нова врста дискриминације, тзв. дискриминација по „територијалном принципу“, с обзиром да су запослени у ВВО на територији Војводине, почели да добијају ниже плате у односу на запослене у ВВО у осталим крајевима Србије. Чланови СВОС-а из Војводине реаговали су на појаву нове врсте дискриминације, надлежни у Министарству просвете признали су и исправили грешку, па су запослени у ВВО у Војводини обештећени у новембру 2008, након ребаланса буџета.

2. **СВОС је доказао своју репрезентативност у делатностима високог и вишег образовања,** што је потврђено решењем министра рада и социјалне политике, Расима Љајића, објављеним у „Службеном гл. РС“, бр. 105/08. Ми, који смо у доказивању репрезентативности СВОС-а непосредно учествовали, знамо колико је, иако већ две године имамо довољан број чланова, било мукотрпно доказати репрезентативност, имајући у виду да се у Одбору за доказивање репрезентативности, који одлучује о томе да ли испуњавамо услове репрезентативности, налазе и људи којима је било у директном интересу да СВОС не докаже своју репрезентативност... Чињеница да људи који се налазе у очигледном сукобу интереса одлучују о репрезентативности посебна је прича, за неку другу прилику... Било како било, чињеница да смо сада, и формално, репрезентативан синдикат, даје нам солидну полазну основу за остваривање наших дугорочних циљева.

Да се подсетимо, како смо у више наврата указивали, ми у СВОС-у желимо да се за финансирање високог и вишег образовања, али и осталих јавних служби, нађе правично и дугорочно решење, решење које би било системског карактера, дакле засновано на

закону, а не на (без)бројним Владиным уредбама о коефицијентима и (не)објављеним закључцима о основицама плате, који се мењају од једних до других преговора са синдикатима различитих јавних служби. (Новца у буџету има толико, колико га је: ако се на преговорима о цени рада за запослене у некој од јавних служби уговори висока цена рада, ако они дакле добију више новца из буџета, запослени у осталим јавним службама, јасно, морају добити мање. На тај начин, у суштини, запослени у различитим јавним службама отимају буџетска средства једни од других. Ми у СВОС-у смо против тога! Ми желимо правично и дугорочно решење уместо садашњих међусобних отимачина и безбројних преговора.) Нико од нас у СВОС-у није „професионални синдикалац“ (да не кажемо: „професионални преговарач“), не хвалимо се тиме да смо 286 или колико већ пута били на преговорима са различитим министрима у различитим владама (по формули: „министри и владе се смењују, само смо ми вечно ту“ – све до одласка у пензију). Нама није у интересу да ствари буду неуређене, како би „професионални преговарачи“, сваке године наново, имали о чему да преговарају. Управо супротно, **наш крајњи циљ јесте да се у финансирање јавних служби уведе ред, да се нађе дугорочно и правично решење**, тј. да се:

1. Уведе јединствена основица за све јавне службе (за сада је остварено да буде иста у целокупном образовању) и да се та основица веже за одређен проценат (отприлике 50%) просечне плате у Републици Србији.
2. Уведе јединствена скала коефицијената за све јавне службе, где би коефицијенти били везани за степен стручне спреме које радно место захтева, а не за само радно место, уз увођење платних разреда за запослене са истим степеном стручне спреме. Коефицијенти би се кретали од 1 па до највећег коефицијента ($K_{\text{макс}}$), чиме би се спречила манипулација коефицијентима (који сада почињу од 5,99). Добра полазна основа могао би бити Закон о платама државних службеника и намештеника („Сл. гласник РС“, бр. 62/06), посебно табела из члана 13. Једноставно, принцип примењен на одређивање плата државних службеника и намештеника требало би, наравно уз одговарајуће модификације, применити на све запослене у јавним службама.
3. Уведе контрола расподеле средстава, тако да се средства која је буџетска институција (нпр. државни факултет) добила за финансирање плата запослених, расподељују запосленима по истим критеријумима по којима су добијена (а не да се, како је сада случај, деле запосленима према правилницима које одреди сам факултет, по правилу на штету ненаставног особља и асистената). Ако буџетска установа има и других, ванбуџетских, прихода (нпр. од школарина, услуга тзв. трећим лицима, издавања пословног простора итд.), може да их троши по сопственој вољи, али оно што добије из буџета установа мора да троши строго наменски.
4. Одреди минимално (гарантовано) учешће сваке од јавних служби у бруто домаћем производу (БДП). Оно би морало бити толико да се њиме могу нормално финансирати зараде запослених према правилима датим у ставкама 1 и 2, као и покрити материјални трошкови неопходни за функционисање установе у делу послова који се финансирају из буџета. У случају да Влада одлучи да у одређеној буџетској години приоритетно финансира неку јавну службу (ради реновирања, набавке нове опреме итд.), нека повећа учешће те јавне службе у БДП изнад тој јавној служби загарантованог нивоа, али не смањујући учешће ниједне од осталих јавних служби испод њима загарантованих учешћа.
5. Уведе тзв. „прогресивно опорезивање“ (да појединци са вишим зарадама буду опорезовани по вишим пореским стопама, а они са нижим зарадама по нижим пореским стопама), уколико и поред доследне примене ставке 3 није могуће (а

верујем да је могуће) сакупити довољно буџетских средстава за финансирање плата према правилима датим у ставкама 1, 2 и 4.

6. Свих пет наведених ставки регулишу законима. Финансирање јавних служби од суштинске је важности за развој било којег цивилизованог друштва и заслужује да буде системски регулисано, законима, а не подзаконским актима – по 30 и више пута мењаним уредбама, тешко доступним закључцима (не само да се не објављују на сајту Владе, већ ни у Службеном гласнику!), протоколима, лако раскидивим или непримењивим колективним уговорима и сл.

Увођењем јединствене основице и листе коефицијената за све јавне службе запослени у свим јавним службама били би међусобно равноправни, нико ни од кога не би отимао, нико се не би осећао превареним и обесправљеним. Везивањем основице за просечну плату у држави делили бисмо судбину земље и осталих запослених, запослених ван јавних служби, из чијих се зарада јавне службе и финансирају.

Скициравши у основним цртама наше основне дугорочне циљеве, остаје нам да одредимо непосредне циљеве на чије би остваривање у 2009. години требало усмерити напоре, имајући у виду и шири контекст актуелне светске финансијске и економске кризе у којем нам их ваља остваривати. По мом мишљењу, у години која је управо започела требало би се сконцентрисати на остваривање следећих циљева:

1. **Очување равноправности запослених у високом образовању са запосленима у основном и средњем образовању**, дакле без дискриминације по било којој основи (гранској, територијалној, било којој другој...). **Једноставно, пуно поштовање Закона о раду, и то како члана 104** (којим се гарантује једнака зарада за исти рад, односно рад исте вредности), **тако и члана 110**. Члан 110, став 1 Закона о раду од посебног је значаја у условима надоласке економске кризе, јер се њиме одређују крајњи рокови исплате зарада. Мишљења сам да причу о примени Општег колективног уговора треба препустити „професионалним преговарачима“, а да се ми у СВОС-у морамо сконцентрисати на то да натерамо Владу да поштује Закон о раду. Економска криза не може и не сме бити оправдање Влади за евентуално кашњење у исплати зарада у наступајућим месецима. Ако Влада има новца за једнострану примену Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом, чиме се смањују буџетски приходи од царина, онда сигурно може, и мора, да изнађе новац и за редовну исплату зарада у јавним службама, у складу са чланом 110 Закона о раду.
2. **Успостављање сарадње са свим синдикатима јавних служби у Србији са циљем да се од Владе и Скупштине Србије захтева доношење Закона о финансирању јавних служби** који би био заснован на претходно наведеним принципима (јединствена основица за све јавне службе, јединствена скала коефицијената итд.). Од Владе Србије захтевати да у прављењу тог закона учествују представници гранских синдиката које сами ти синдикати одреде. **Уколико не успемо да добијемо сагласност гранских синдиката, представници СВОС-а треба да инсистирају на доношењу Закона о финансирању високог образовања**, којим ће бити замењене све постојеће уредбе о финансирању и чији ће темељ бити напред наведени принципи. **Измене Посебног колективног уговора за високо образовање јесу од важности, и на њима такође морамо инсистирати, али једино доношење одговарајућих закона о финансирању представља истинско, дугорочно, решење.**
3. **Да бисмо постигли све ове циљеве потребно је да СВОС даље ојача.** У погледу броја чланова и синдикалних организација, финансијских средстава, оспособљености чланства за синдикални рад итд. **Али као неопходан предуслов за**

даљи раст и јачање СВОС-а потребно је извршити његову реорганизацију, и то кроз доношење и примену новог Статута нашег Синдиката, што ће бити један од првих задатака који нас чекају у овој години.

Све у свему, мислим да можемо бити задовољни оним што смо постигли у 2008. Доказали смо репрезентативност и тако добили солидну основу за даље деловање. У то име желим нам свима срећну и успешну 2009. годину!

У Новом Саду, 2. јануара 2009. године

др Гордана Бојковић, ванр. проф. на Факултету техничких наука у Новом Саду и председник СВОС-а